

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Üzerinde Eğitici Çizgi Romanların Etkisi¹

Impact of Instructional Comics on the Attitudes Towards Citizenship and Democracy Education

Yavuz TOPKAYA², Ufuk ŞİMŞEK³

Öz

Günümüzde öğretmenlerin çok farklı türden görsel öğretim materyallerini ders süreci içerisine taşıdıkları bilinmektedir. Derslerin eğlenceli geçmesine ve daha kalıcı öğrenmelerin meydana gelmesinde önemli bir yere sahip olduğu düşünülen görsel öğretim materyallerinden özellikle eğitici çizgi romanların etkileyici gücünden ders süreci içerisinde daha fazla faydalanılması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü eğitici çizgi romanların çok önemli iki temel özelliği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi resim ve yazı ilişkisinin bir arada verilmesiyle daha etkili öğrenmeleri gerçekleştirmesi ve ikinci olarak ise mizah unsurunu kullanarak eğlenceli bir sınıf atmosferini oluşturmasıdır. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutum üzerinde eğitici çizgi romanların ne gibi bir etkiye sahip olduğu araştırılmıştır. Bundan dolayı yapılan çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Artvin ili merkez ilçelerinde bulunan ve üç farklı ortaokulda öğrenimlerini sürdüren toplam 152 8. sınıf öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından

Abstract

It is known that teachers have carried various visual instructional materials into teaching process. It is thought that the visual instructional materials' impressive characteristics which play key role in occurring permanent learning, amusing time in in the classroom, must be employed in classrooms. Because instructional comics have two essential features. First one is that picture and writing are presented together so that students can learn more effectively. The second one is that they constitute amusing classroom atmosphere by using humour. In this context, Impact of the instructional comics on attitudes towards the Citizenship and Democracy Education was investigated. Therefore, the study was designed in quasi experimental research with control group. The sample of the study consisted of 152 students studying 8th grade in Artvin in 2013-2014 instructional year. Attitude Scale Towards Every Human is Precious Theme developed by the researchers. The data was analysed through one-way ANOVA. It was concluded that instructional comics have positive impacts on attitudes towards the Citizenship and Democracy Education course.

Key words: Visual instructional material, instructional comics, attitudes towards the course.

DOI: 10.18009/jcer.26543

¹ Bu çalışma, Doç. Dr. Ufuk ŞİMŞEK danışmanlığında ve Dr. Yavuz TOPKAYA tarafından hazırlanan "Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmelere Etkisi" başlıklı doktora tezinin bir bölümünün geliştirilmesiyle ortaya konmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD., topkayay@gmail.com

³ Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD., ufukersegun@gmail.com

geliştirilen “Her İnsan Değerlidir Temasına Yönelik Tutum Ölçeğinden faydalanılmış ve elde edilen veriler tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda eğitici çizgi romanların Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutum üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Görsel öğretim materyali, eğitici çizgi roman, derse yönelik tutum

Giriş

Günümüzde dünya üzerinde meydana gelen değişik türden gelişmeler birçok farklı alanı etkilediği gibi eğitim sahasında da farklı türden modern gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler neticesinde artık geleneksel öğretim yaklaşımı yerini yapılandırmacı yaklaşıma, ders süreci içerisinde pasif olan öğrenci yapısı ise yerini artık aktif olan öğrenci yapısına bırakmıştır. Bu durumun doğal neticesi olarak günümüzde modern eğitim öğretim uygulamalarının yapıldığı sınıf ortamları ile öğretim materyallerinin de yeni bir bakış açısıyla hazırlanması zorunlu bir hal almıştır. Eğitimciler, özellikle ders süreci içerisinde hangi türden materyal kullanılırsa öğrenci derse daha fazla entegre edilir ve akademik başarıları arttırılır sorularına cevaplar aramaktadırlar. Bu sorulara ilişkin yapılan birçok akademik çalışmada eğitim öğretim etkinliklerinde özellikle görsel öğretim materyallerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle ders süreci içerisinde kullanılan çizgi film, karikatür ve animasyon gibi görsel öğretim materyallerine ek olarak son yıllarda önemle üzerinde durulan başka bir tür de çizgi romanlardır.

Çizgi roman, bir çizer tarafından ortaya konulan ve süreklilik gösteren resimlerin bir temayla bütünleşmesi sonucunda meydana gelen bir anlatım biçimidir (Platin, 1985). Başka bir ifadeyle çizgi roman, kaynağını çizgi öykülerden alan, dergi veya kitap biçiminde hazırlanarak yayınlanan birer kitle iletişim aracıdır (Tuncer, 1993). Alsaç (1994)'a göre ise çizgi roman, herhangi bir öykü veya hikâyenin resim ve çizgiler aracılığıyla anlatılmasıdır. Çizgi romanlara ait yapılan tanımlara bakıldığında günümüzde ortak görüşler çerçevesinde oluşan genel bir çizgi roman tanımından bahsetmenin bir hayli güç olduğu söylenebilir. Çünkü çizgi roman alanında yaşanan gelişmeler ve yeni teknikler çizgi romanlara olan bakış açısını her geçen gün biraz daha fazla değiştirmekte ve bu da genel bir çizgi roman tanımının yapılmasını engellemektedir. Nitekim bu konu hakkında Kireççi (2008) popüler kültür ürünü

olan çizgi romanların ancak içinde bulunduğu kültüre ve zamana göre tanımının yapılabileceğini ifade etmiştir. Ancak yapılan tüm tanımlardan yola çıkarak çizgi romanlar hakkında ortak sayılabilecek özellikleri Tuncer (1993) şu şekilde sıralamıştır:

- Süreklilik gösteren resimler aracılığıyla herhangi bir öykünün anlatılması,
- Hazırlanan çizgi romanların belirli zaman dilimlerinde yayımlanması,
- Çizgi roman içerisinde meydana gelen ifadelerin resim içerisinde yer alması,
- Çizgi roman içerisinde yer alan resim ve metnin birbiriyle örtüşmesi,
- Çizgi romanda yer alan karakterlerin, bir maceradan diğerine devam etmesi.

Günümüzde içerik açısından birçok türe ayrılan ve okuyucuda büyük bir heyecan oluşturan çizgi romanların eğitsel amaçlar doğrultusunda kullanımı, 20. yüzyılın ortalarında Amerika'da başlamış ve takip eden yıllarda bütün dünya üzerinde yaygınlaşmıştır (Symeon, 2008). Özellikle 1940'lı yılların başlarından itibaren ABD'de W.W.D. Sones ve diğer bazı eğitimciler çizgi romanlara ait bazı yararlı bilgileri gün yüzüne çıkararak çizgi romanların kullanımı üzerine bir dizi çalışmalar yürütmüşlerdir. Nitekim Eğitim Sosyoloji Dergisi'nin 1944 yılındaki 18. cildin 4. sayısının sadece bu konuya ayrıldığı görülmektedir. Sones ve diğer eğitimciler, çizgi romanların eğitsel potansiyelinin araştırılmaya değer bir konu olduğu üzerinde durmuşlar ve ilk kez çizgi roman destekli bir müfredat ortaya çıkarmışlardır (Marianthi, Boloudakis and Retalis, 2007). Daha önceki dönemlerde eğlendirmeyi merkeze alan çizgi romanlar 1930 ve 1940'lı yıllardan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde artık bireylerde trafik, sağlık ve kamu bilincinin oluşturulmasında kullanılan bir öğretim materyali haline dönüşmüştür. Fakat bireylerin sosyal bilinç kazanmasında önemli bir yer tuttuğu düşünülen çizgi romanların resim baskısının kötü olmasından dolayı estetik zevkleri yok ettiği, kısa ifadelerinden dolayı iyi birer edebiyat örneği olmadığı ve kullanılan ifadelerin dil kurallarıyla bağdaşmadığı şeklindeki bazı olumsuz eleştirilere de maruz kaldığı görülmektedir. Fakat bu eleştiriler içerisinde özellikle cürüm konusunu işleyen çizgi romanların çocukları suça ittiği yönündeki eleştirel görüşler Amerika Birleşik Devletleri'nde 1954 yılında parlamento araştırmalarına dahi konu olarak daha sonraki dönemlerde "Çizgi Roman Yayın Kuralları"nın çıkmasını beraberinde getirmiştir (Tuncer, 1993). Amerika Birleşik Devletleri'nde 1950-1980 yılları arasında yaşanan bu gelişmelerden dolayı çizgi

roman kullanımını sınırlandırılmış ve ancak 1992 yılından sonra çizgi romanlar eski popülerliğine tekrardan kavuşmuştur (Symeon, 2008). Çizgi romanların önemli birer öğretim materyali olduğuna ilişkin sonuçlara ulaşılmasına rağmen çizgi romanlara karşı geçmişte olduğu gibi günümüzde de hala önyargılı bir bakış açısının var olduğu bilinmektedir. Çocuklar tarafından ilgiyle takip edilen eğitici çizgi romanlara karşı bireylerdeki bu önyargılı bakış açısının aslında çizgi romanları çok iyi analiz etmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Günümüzde eğitici çizgi romanların ders süreci içerisinde kullanılmasının hem bilişsel hem de duyuşsal manada olumlu sonuçları beraberinde getirdiğini ortaya koyan çok sayıda ulusal ve uluslararası çalışmaya (Sones, 1944; Hutchinson, 1949; Trent and Kinlaw, 1979; Wright and Sherman, 1994; Williams, 1995; Freeman and Freeman, 2000; Cary, 2004; Liu, 2004; Olson, 2008; Özdemir, 2010; Meriç, 2013; Topkaya, 2014) ilgili literatürde rastlanılmaktadır. Çocuklar tarafından bu denli sevilen ve yeni bir endüstriyel iletişim (okuma) aracı olan eğitici çizgi romanların öğrenme sürecinin kalitesini yükselterek özellikle Fizik ve Biyoloji gibi derslerde yer alan bazı soyut ve karmaşık konuların öğretilmesinde (Symeon, 2008), eleştirel düşünmeyi sağlamada (Berkowitz and Packer, 2001; Frey and Fischer, 2004) ve değerlendirme aracı olarak kullanmada (Song, Heo, Krumenaker and Tippins, 2008) pozitif yönde sonuçları beraberinde getirdiği bilinmektedir. Bu özelliklerinden dolayı eğitici çizgi romanlardan üst düzeyde fayda sağlamak için öncelikle hazırlanacak eğitici çizgi romanların hedef kitesinde yer alan kişilerin görsel, bilişsel ve duyuşsal düzeyine hitap etmesi gerekmektedir. Nitekim Topkaya (2014) tarafından yapılan çalışmada eğitici çizgi romanlar eşliğinde yapılan derslerin bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere olumlu yönde etki sağladığı saptanmıştır. Hutchinson (1949) tarafından yapılan çalışmaya katılan öğretmenler, eğitici çizgi romanların derse karşı motivasyonu ve bireysel katılımı arttırmada önemli bir rol üstlendiğini ifade etmişlerdir. Başka bir çalışmada Akkaya (2013) gramer konularında öğrencilerin yapısal bilgi kazanımları üzerinde eğitici çizgi romanların olumlu bir etkiye sahip olduğunu ve geliştirilecek olan eğitici çizgi romanlarla diğer gramer (Dinleme, konuşma, okuma ve yazma) becerilerinin de istendik yönde değişebileceğini yapmış olduğu çalışmayla ortaya koymuştur. Haugaard (1973) çizgi romanlara karşı çocukların doğal bir ilgiye sahip olduklarını ifade etmiş ve ders süreci içerisinde eğitici çizgi

roman kullanan öğretmenlerin öğrencilerini derse karşı motive etmede fazla bir sıkıntı yaşamadıklarını saptamıştır. Krashen (1993) ise yapmış olduğu çalışmada çizgi romanların gündelik dil ile akademik dil arasında bir köprü görevini sağladığını ve bunun da derse yönelik başarıyı olumlu yönde etkilediğini saptamıştır. Williams (1995) çizgi romanların bireyler tarafından sıklıkla tercih edilmesinin, çizgi romanların kalıcı ve görsel özellikleri bir arada taşınmasından kaynaklandığını ifade eder. Williams, çizgi film ve animasyonların da görsel ürünler olduğunu ancak çizgi romanların aksine daha kısa bir zaman dilimine sahip olduklarını belirtmiştir. Bunun yanında çizgi film ve animasyonlarda kullanılan dil, sabit değil sürekli akış hâlinindedir. Yani kaçırılan bir ifadenin tekrarı ve derinlemesine düşünülmesi mümkün değildir. Metinle yapılan öğretim yöntemi de çizgi romanla yapılan eğitime benzerdir; ikisi de bu yönüyle durağandır fakat düz metinlerde görsellik yoktur. Bundan dolayı görsel kalıcılık sadece çizgi romanlara ait olan bir özelliktir. McCloud (1994) ise çizgi romanda zamanın ancak okuyucunun gözlerini sayfa içerisinde gezdirmesiyle değişeceğini, bundan dolayı bilginin transfer hızını okuyucunun kendisinin belirlediğini ifade etmiştir. Bu da öğrenmede çağdaş bireysel hız ilkesine uygundur.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı eğitici çizgi roman kullanımının Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutum üzerindeki etkisini belirlemektir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutum üzerinde eğitici çizgi romanların etkisinin incelendiği bu çalışmada ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desende bağımsız değişkene maruz kalan deney grubunun yanı sıra bağımsız değişken etkisinde kalmayan ilave bir grup bulunur (Fraenkel and Wallen, 2006). Seçilen her iki gruba ön test ve son test yapılarak bir uygulamanın deney grubu üzerindeki etkililiği araştırılır. Bu deneme sürecinde, deney grubuna özel uygulamalar yapılırken kontrol grubu üzerinde herhangi bir özel uygulama yapılmaz. Böylelikle deneysel uygulamanın sonucunda örneklem üzerinde herhangi bir değişim olup olmadığına bakılır (Çepni, 2001). Bu çalışmada yukarıda belirtilen gerekçeler, ilgili literatürde benzer çalışmalarda kullanılan metodolojiler ve tam deneysel

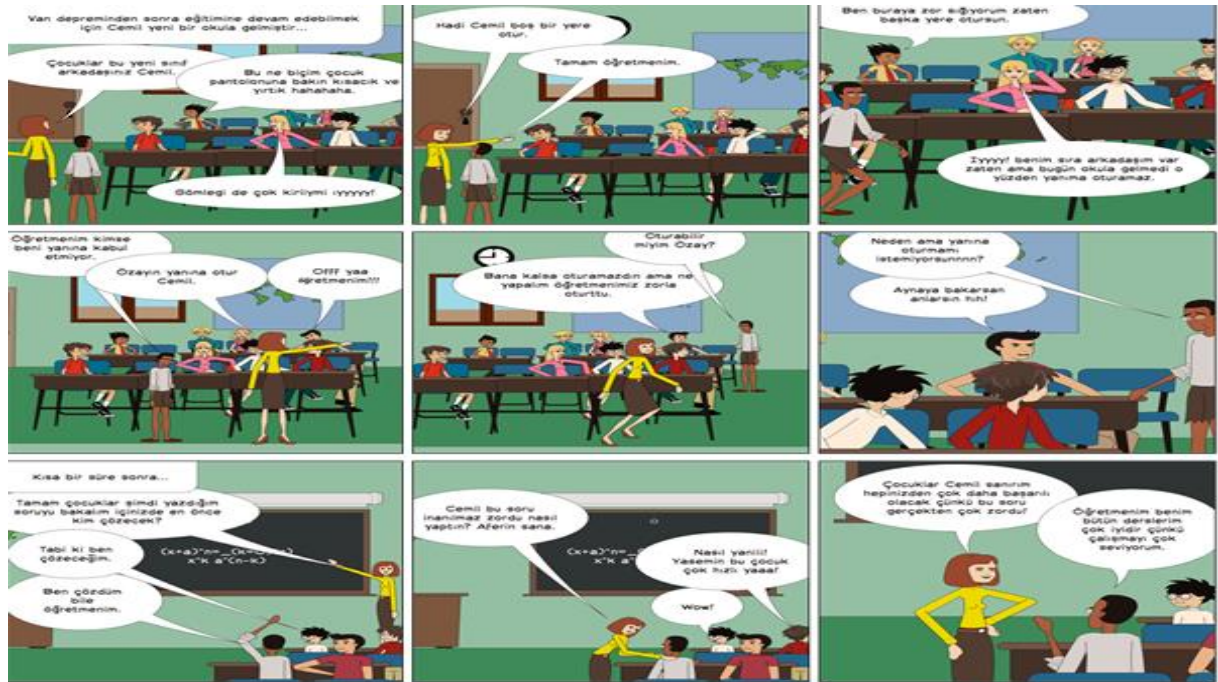
yöntem için gerekli olan şartların sağlanamaması dikkate alınarak yarı deneysel yöntemin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen (ÖSKD) kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Yapılan bu çalışma 2013-2014 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Artvin ili merkez ilçelerinde bulunan üç farklı ortaokulda öğrenimlerini sürdüren 152 öğrenci (Kontrol 75, Deneysel 77) 8. sınıf öğrencisi üzerinde yürütülmüştür.

Öğretim Materyalinin Hazırlanma Süreci

Eğitici çizgi romanların derse yönelik tutum (Her İnsan Değerlidir teması) üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmada Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Programında yer alan tema ve kazanımlar doğrultusunda 6 farklı öğretim materyali (eğitici çizgi roman) araştırmacı tarafından Pixton isimli çizgi roman çizimine olanak sağlayan <http://www.pixton.com> adresli web arayüzünden faydalanılarak hazırlanmıştır. Bu doğrultuda her kazanım için araştırmacı tarafından bir senaryo hazırlanmış ve hazırlanan senaryolar Türkçe eğitimi alanında uzman olan iki akademisyen tarafından dil ve anlam bakımından incelenmiş ve böylelikle eğitici çizgi romanlara son şekli verilerek kullanılır hale getirilmiştir. Yapılan çalışmada kullanılan öğretim materyallerinden sadece küçük bir bölümüne aşağıda yer verilmiştir. deneysel çalışmalarda yöntem mutlaka belirtilmelidir. Yöntem kısmında ayrıca alt başlıklar halinde; araştırma modeli, örneklem, veri toplama ve araçları, verilerin çözümlenmesi kısmında araştırmaya dair kullanılan analiz teknikleri açıklanmalıdır.

DeneySEL İŞLEM

Yapılan çalışma, araştırmacı tarafından oluşturulan deney ve kontrol gruplarına ön testler uygulanarak başlatılmıştır. Ardından belirlenen deney gruplarına haftada bir saat olmak üzere toplam altı (6) hafta süresince “Her İnsan Değerlidir” teması çerçevesinde eğitici çizgi romanlar aracılığıyla dersler işlenmiş ve tüm dersler sosyal bilgiler öğretmenleri liderliğinde ve araştırmacı tarafından hazırlanan ders akış yönergesine bağlı kalınarak yürütülmüştür. Kontrol gruplarında ise aynı tema (Her İnsan Değerlidir) sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ve yapılandırmacı yaklaşım modeli göz önüne alınarak işlenmiştir. Altı haftalık eğitimin ardından deney ve kontrol gruplarına ölçme aracı yeniden uygulanmış ve çalışma bu şekilde sonlandırılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersindeki Her İnsan Değerlidir Temasına Yönelik Tutum Ölçeği (HİDİTYÖ)

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programında yer alan “Her İnsan Değerlidir” temasına yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından bir tutum ölçeği geliştirilmiştir. HİDİTYÖ’i geliştirme çalışmasının araştırma grubunu

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersinde başarılı olan 205 (109 erkek, 96 kız) ilköğretim 8. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. HİDITYTÖ ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin Her İnsan Değerlidir temasına yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla geliştirilen bir ölçektir. Ölçek üzerindeki maddeler; öğrencilerin bir varlık olarak insana, bireysel farklılıkların toplum üzerindeki etkilerine, insani değerlerin devamlılığına, insan haklarına yönelik tutum ve düşüncelerini değerlendirmek amacıyla yazılmıştır. Madde havuzu oluşturulurken ilgili alan yazın ve bu alanda geliştirilen ölçme araçlarından (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010; Gömleksiz ve Kılınç, 2013) yararlanılmıştır. Sonuç olarak toplam 25 maddenin yer aldığı madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçme aracı tek bir oturumda öğrencilere uygulanmış ve Lisrel 8.51 ve SPSS 17.0 paket programları kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Sonuç olarak ölçeğin iç güvenilirliği Cronbach Alpha Katsayısı, test tekrar test güvenilirliği ve test yarılama güvenilirliği değerlendirilerek belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .95, test yarılama güvenilirliği ise .90 olarak hesaplanmıştır. Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı tekniği kullanılarak belirlenen test tekrar test güvenilirlik katsayısı .88 olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, HİDITYTÖ'nün yüksek düzeyde güvenilir olduğunu doğrular niteliktedir. Bunun yanında 25 maddeden oluşan ölçme aracındaki bazı tutum cümleleri çalışma yapraklarındaki öykülerle birebir ilişkiliyken bazı tutum cümlelerine ise çalışma yapraklarında gizil bir şekilde yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desenlerde deneysel işlemin etkisini belirlemek amacıyla kullanılan dört farklı veri analizi yaklaşımı uygulanmaktadır. Bu yaklaşımlar tek faktörlü varyans analizi (ANOVA), iki faktörlü ANOVA, tek faktörlü kovaryans analizi ve çoklu doğrusal regresyon analizidir (Büyüköztürk, 2011). Bu çalışmada bağımsız değişken olarak belirlenen deneysel işlemin duyuşsal öğrenmeler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılması kararlaştırılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde sosyal bilimler alanında istatistiksel analiz için kullanılan SPSS 17.00 (Statistical package for the social sciences) paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel analiz tekniği olarak; Kolmogorov Smirnov testi, bağımsız gruplar t testi, Mann Whitney U testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Bulgular

Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Derse Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarında yer alan deneklerin derse yönelik tutumları üzerinde deneysel işlemlerin uygulanmasına geçilmeden derse yönelik tutum ölçümlerinden elde edilen puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek gerekmektedir. Bunun için öncelikle normallik analizi yapılmalıdır. Deneklerin sayısı 50'den fazla olduğu için verilerin dağılımını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnow testi yapılmıştır.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarının Derse Yönelik Tutum Ön Test Puanlarına İlişkin Normallik Varsayımı

Değişken	Gruplar	N	Kolmogorow-Smirnow	Aritmetik Ortalama (\bar{x})	Standart Sapma (σ)
Derse Yönelik Tutum	Kontrol	75	.01	89.07	13.91
	Deney	77	.20	85.61	14.53

Tablo 1'de normallik analizi sonuçları gösterilmektedir. Buna göre yapılan normallik analizi sonucunda kontrol grubunda yer alan öğrencilerin derse yönelik tutum ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla deney ve kontrol gruplarının derse yönelik tutum ön test puan ortalamalarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi uygulanması kararlaştırılmıştır.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının Derse Yönelik Tutum Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Mann Whitney U Testi

Değişken	Grup	N	Ortalama Sırası	Sıraların Toplamı	Mann Whit. U	p
Derse Yönelik Tutum	Kontrol	75	81.74	6130.50	2491.50	.147
	Deney	77	71.40	5497.50		

p= .05

Tablo 2'de görüldüğü gibi, yapılan Mann Whitney U testi sonucunda deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin derse yönelik tutum ön test puanları arasında anlamlı farklılıklar olmadığı belirlenmiştir ($z=-1.44$, $p> .05$). Deney ve kontrol gruplarının ön

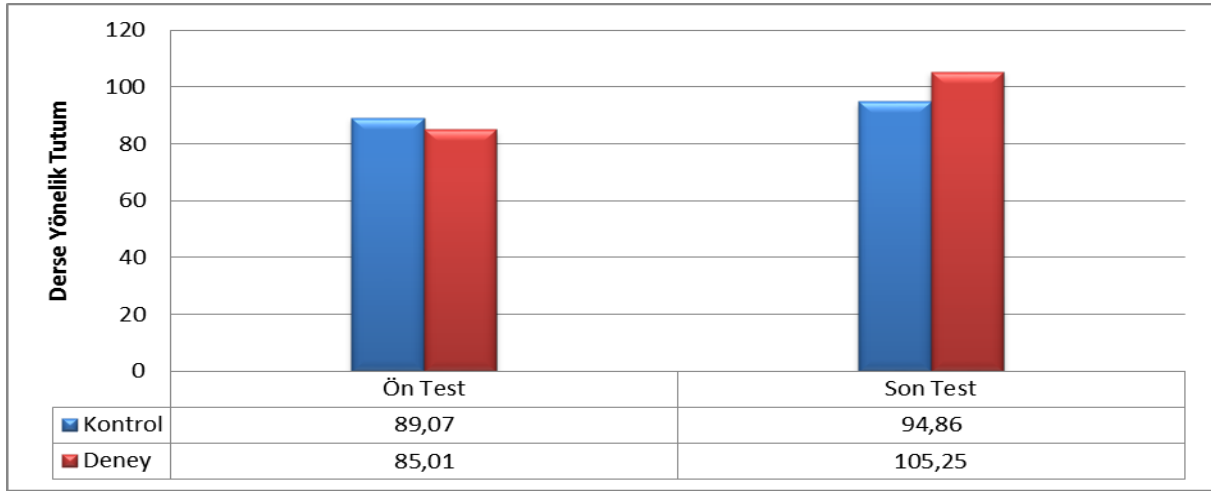
testlerine ilişkin grafik aşağıda gösterilmiştir. Grafik 1 incelendiğinde kontrol grubunda yer alan öğrencilerin derse yönelik tutum ön test ortalamaları ($X=89.07$, $Ss=13.91$) ile deney grubunda yer alan öğrencilerin derse yönelik tutum ön test ortalamalarının ($X=85.01$, $Ss=14.53$) farklılaşmadığı görülmektedir. Başka bir ifade ile derse yönelik tutum için deney ve kontrol gruplarının denk oldukları söylenebilir.

Eğitici çizgi romanların derse yönelik tutum üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bu amaçla deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamalarının farkı alınarak istatistiksel işlem uygulanmıştır.

Tablo 3. Deneysel İşlemin Derse Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisine Yönelik Varyans Analizi

Grup	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar arası	7231.29	1	7231.29	67.52	.000
Grup içi	16062.91	150	107.08		
Toplam	23294.21	151			

Tablo 3’de sunulduğu gibi, yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda deney ve kontrol gruplarının ön test son test puan ortalamalarının farklarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F(1, 150) = 67.52$, $p < .001$). Başka bir ifade ile eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test son test puanları ortalamaları farkının ($X=19.64$, $Ss=14.36$) kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test son test puan ortalamaları farkından ($X=5.85$, $Ss=2.29$) büyük olması belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak yorumlanabilir. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test son test puan ortalamaları farklarının yer aldığı grafik aşağıda verilmiştir. Aşağıda yer alan Grafik 1’de deney ve kontrol gruplarının derse yönelik tutum ön test ve son test puan ortalamaları yer almaktadır.

Grafik 1. Deney ve kontrol gruplarının derse yönelik tutum ön test ve son test puanları

Tartışma ve Sonuç

Ders sürecinin zenginleştirilmesi ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesinde kullanılan görsel öğretim materyallerinin günümüz eğitim öğretim anlayışında çok önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Karmaşık ve zor olan bazı spesifik kavramların öğretilmesinde ve keyifli bir sınıf atmosferinin oluşturulmasında önem arz eden eğitici çizgi romanların Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutum üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu ortaya koyan bu çalışmada şu sonuca ulaşılmıştır:

Yapılan bu çalışmada, eğitici çizgi romanlar eşliğinde işlenen derslerin öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Görselliği ön plana alan öğretim materyallerinin farklı derslere olan tutumu olumlu yönde etkilediğini ortaya koyan çok sayıda çalışmaya (Hutchinson, 1949; Freeman and Freeman, 2000; Göncü, 2006; Kılınc, 2008; Olson, 2008; Üner, 2009; Kılıç, 2010; Palaz, 2010; Akkaya, 2011; Bayram, Özdemir ve Koçak, 2011; Cengizhan, 2011; Çiçek, 2012; Topkaya, 2014) ilgili literatürde rastlanılmaktadır. Eğitici çizgi romanların öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde arttırmasında; düz metinlere oranla kendine özgü sürükleyici bir dilinin olması ve uzun ifadelere girilmeden verilmek istenen iletiyi net bir şekilde ortaya koymasının etkili olduğu söylenebilir. Teknolojik hızlanmanın dolayısıyla bilgi yoğunlaşmasının yaşandığı günümüz dünyasında adeta bir simülasyon evreninde yaşamaya başlayan günümüz çocuklarının

kendilerinin etkin olmadığı tek taraflı bir kültürlenme sürecine entegre olmakta sıkıntı yaşadıkları düşünülmektedir. Bu yüzden öğrencilerin bildikleri ve alışkın oldukları bir arka plandan hareketle yaşanan olaylar hakkında daha aktif bir şekilde düşünüp yorum yapma olanağını eğitici çizgi romanlar aracılığıyla gerçekleştirdikleri söylenebilir. Çünkü eğitici çizgi romanlar, dersi eğlenceli bir hâle getirerek, derse yönelik motivasyonu üst düzeye çıkarabilmektedir. Ders süreci içerisinde öğrencilere içselleştirilmesi hedeflenen istendik türden kazanımların kısa birer öykü ile çizgi karakterler aracılığıyla işlenmesinin konuları daha canlı ve zevkli bir hale getireceği düşünülmektedir. Böylelikle hayal gücünün harekete geçmesiyle birlikte çocuğun akademik başarı duygusunu tatması sonucunda derse yönelik tutumunun da buna bağlı olarak pozitif yönde artacağı ifade edilebilir. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda konuyla ilgili önerilere aşağıda yer verilmiştir.

Öneriler

- Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programındaki “Her İnsan Değerlidir” teması dışında kalan diğer temalarda da derse yönelik tutum üzerinde eğitici çizgi romanların etkililiği araştırılabilir.
- Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi müfredatında yer alan ve öğretilmesi zor olan bazı spesifik kavramların öğretiminde eğitici çizgi romanların etkililiği araştırılabilir.

Kaynaklar

- Akkaya, A. (2011). *Karikatürlerle Dil Bilgisi Öğretimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akkaya, A. (2013). A Different Activity in Grammar Learning in Turkish Course: Educational Comic Strips. *International Journal of Academic Research part B*, 5(5), 118-123.
- Alsaç, Ü. (1994). *Türkiye’de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bayram, K., Özdemir, E. ve Koçak, N. (2011). Kimya Eğitiminde Animasyon Kullanımı ve Önemi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 371-390.
- Berkowitz, J. & Packer, T. (2001). Heroes in The Classroom: Comic Books in Art Education. *The Journal of Art Education*, 54(6),12-18.
- Cary, S. (2004). *Going Graphic: Comics at Work in The Multilingual Classroom*. Portsmouth NH: Heinemann.
- Cengizhan, S. (2011). Modüler Öğretim Tasarımıyla Entegre Edilmiş Kavram Karikatürleri Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 93-104.

- Çepni, S. (2001). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Erol Ofset.
- Çiçek, T. (2012). *İlköğretim 6. Sınıf Fen Ve Teknoloji Dersinde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına, Tutumuna ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Fraenkel, J.R. & Wallen, N.E. (2006). *How to Design and Evaluate Research in Education*. (6th edition). New York: McGraw-Hill International Edition.
- Freeman, D. & Freeman, Y. (2000). *Teaching Reading in Multilingual Classrooms*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Frey, N., & Fisher, D. (2004). Using Graphic Novels, Anime, And The Internet in An Urban High School. *English Journal*, 93 (3), 19-25.
- Gömleksiz, M.N. & Kılınc, H.H. (2013). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi kazanımları ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 8(12), 555-568.
- Göncü, H. (2006). *Lise 2. sınıf kimyasal reaksiyonlar konusunda hazırlanan bilgisayar destekli ders sunumlarının öğrenci başarısına, kavram öğretimine ve öğrencilerin kimyaya karşı tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haugaard, K. (1973). Comic Books: Conduits to Culture? *Reading Teacher*, 27, 54-55.
- Hutchinson, K. (1949). An Experiment in The Use Of Comics As Instructional Material. *Journal of Educational Sociology*, 23, 236-245.
- Kılıç Ö, S. (2010). *Hayat Bilgisi Öğretiminde Kavram Karikatürü Yaklaşımının Öğrenci Başarısı ve Tutumuna Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Kılınc, A. (2008). *Öğretimde Mizahi Kavramaya Dayalı Bir Materyal Geliştirme Çalışması: Bilim Karikatürleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kireççi, Ü. (2008). *Çizgi Roman Senaryosu*. (1. Basım). İstanbul: CreaYayıncılık.
- Krashen, S. (2006). Free Reading. *School Library Journal*, 9, 43-46.
- Liu, J. (2004). Effects of Comic Strips on L2 Learners' Reading Comprehension. *TESOL Quarterly*, 38(2), 225-243.
- Marianthi, V., Boloudakis, M. & Retalis, S. (2007) *From Digitised Comics To Digital Hypermedia Comics: Their Use In Education*. International Council of Educational Media Annual Conference 2007, 21-22 September 2007, Nicosia, Cyprus.
- McCloud, S. (1994). *Understanding Comics The Invisible Art*. New York: Kitchen Sink Press.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2010). *İlköğretim Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programı*. Ankara: TTKB Yayınları.

- Meriç, A. (2013). The Effect of Comic Strips on Efl Reading Comprehension. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 4(1), 54-64.
- Olson, J.C. (2008). *The Comic Strip as A Medium for Promoting Science Literacy*. Northridge: California State University Press.
- Özdemir, E. (2010). *Eğitici Çizgi Romanların Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Isı Transferi Kavramındaki Başarısı Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. sınıf Türkiye cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Platin, A. (1985). Tek Resimden Dizi Resme Geçiş. *Gösteri*, 61.
- Sones, W. (1944). The Comics and Instructional Method. *Journal of Educational Sociology*, 18, 232-240.
- Song, Y., Heo, M., Krumeraker, L. & Tippins, D. (2008). Cartoons :An Alternative Learning Assessment. *Science Scope*, 32 (1), 16-21.
- Symeon, R. (2008). State of The Art Comics in Education. Using Web Comics in Education. Project Deliverable Report. Retrieved from http://www.educomics.org/material/deliverables/Deliverable1_StateoftheArt.pdf
- Topkaya, Y. (2014). *Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmelere Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Trent, C. & Kinlaw, R. (1979). Comic Books: An Effective Teaching Tool. *Journal of Extension*, 17, 18-23.
- Tuncer, N. (1993). *Çizgi Roman ve Çocuk*, (1.Basım), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Üner, İ. (2009). *İlköğretim Okullarında Karikatürle Öğrenmenin Öğrencilerin Başarı ve Tutum Düzeylerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Williams, N. (1995). *The Comic Book as Course Book: Why and How*. Paper Presented at Annual Meeting of the Teachers of English to Speakers of Other Languages, CA.
- Wright, G. & Sherman, R. (1999). Let's Create a Comic Strip. *Reading Improvement*, 36(2), 66-72.

Extended Summary

Impact of Instructional Comics on the Attitudes Towards Citizenship and Democracy Education

Yavuz TOPKAYA, Ufuk ŞİMŞEK

Introduction

Nowadays, the development of different types occurring all over the world have been brought from different types of modern developments in the field of education as it affects many different areas. As a result of these developments has left the traditional teaching approach replaces the constructivist approach, while from passive students models in the course process to active student model. Visual material usage has become an important factor in students being active. It is known that teachers have carried various visual instructional materials into teaching process. It is thought that the visual instructional materials' impressive characteristics which play key role in occurring permanent learning, amusing time in in the classroom, must be employed in classrooms. There are many visual instructional materials. One of the most important visual materials are also comics. Comics is a narrative format introduced by a draw and permanent images occurring as a result of a theme integration. Instructional comics have two essential features. First one is that picture and writing are presented together so that students can learn more effectively. The second one is that they constitute amusing classroom atmosphere by using humour.

Objective of the Study

In this study was investigated impact of the instructional comics on attitudes towards the Citizenship and Democracy Education.

Research Method

This study adopted an experimental design approach. The experimental design is essentially equivalent to the selection of groups including the control group and the experimental group. Applications are evaluated on the effectiveness of the experimental

group with applying the pretest and posttest scores in the two groups. Thus, any change in the sample is examined whether or not any changes. But this pattern is difficult to do in our schools. Therefore, semi-experimental design uses. For this purpose, this study was used in the pretest-posttest control group quasi-experimental design

Sampling of the Study

This study, was carried out on 152 (Control 75, Experiment 77) 8th grade students in the fall semester of the 2013-2014 academic year, continued their education in three different secondary schools in Artvin

Data Collecting Tool

In the study, attitude scale is used to contact the Citizenship and Democracy Education in the Course "Every human being is precious". 25-item scale Cronbach alpha value was calculated as .88

Analysis of the Data

In this study, it was decided to use a one-way analysis of variance to determine specified as an argument of the experimental procedure the impact on emotional learning. To analyze the data, it was used SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) software package. The statistical analysis was used the Kolmogorov-Smirnov test, unpaired t test, Mann-Whitney U test and one-way analysis of variance (ANOVA).

Conclusion

In the results one-way analysis of variance (ANOVA) it is determined experimental and control groups showed significant differences in pretest-posttest mean score differences. In this study reveals the lessons with educational comics that positively affect students' attitudes towards the course of Citizenship and Democracy Education.

Citation Information

Topkaya, Y. ve Şimşek, U. (2015). Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Üzerinde Eğitici Çizgi Romanların Etkisi. *Journal of Computer and Education Research*, 3(6), 152-167